På havfugletælling rundt om Færøerne

Før oliejagten går ind i farvandene omkring Færøerne, skal fugleforekomsterne kortlægges. Vi tager til havs på toppen af styrehuset.

Af Jan Durinck og Henrik Skov.

Der skulle have ligget en halv million rider (som denne) på havet rundt om Mykines. Men i sommeren '97 var hele kolonien fortrukket. (Foto: Anders Tvevad.)

Færøerne ligger godt placeret i havfuglenes rige. De tågede klipper i Nordatlanten huser store fuglefjelde med mallemukker, stormsvaler, lomvier, lunder, rider og andre arter. Olieindustrien nærmer sig nu øerne, og inden deres aktiviteter for alvor kommer i gang, sætter de naturundersøgelser i værk. Et større konsortium af olieselskaber med bl.a. Mobil Oil i spidsen finansierer i disse år undersøgelser på havet omkring Færøerne, og det er resultaterne herfra, denne historie handler om.

Som medarbejdere i Ornis Consult tog vi op til Tórshavn den 28. juli og dumpede ned midt i den årlige fest for Sct. Olav. Alle var af hus, mange var i flotte nationaldragter, og der var sang, øl og kaproning. Færgen "Smyril" bragte os til Tværå på den sydligste af øerne, hvor vi gik ombord på "Lars A. Kruse". Vi havde lejet skibet til at sejle os de 1.900 sømil, som undersøgelsen krævede.

14 dage på toppen

Næste dag begyndte vi at rigge vores observationskasse til oven på styrehuset. Her skulle vi så sidde en fjorten dages tid og se havfuglene passere forbi os. Vi arbejder efter en internationalt gældende metode, hvor man tæller fugle fra skibet og 300 m ud til én side, og vi noterer hver gang der er gået 10 minutter. På den måde kan vi, når vi kender skibets hastighed, beregne hvor stort et areal vi har set fuglene over: F.eks. har vi ved 10.8 knob talt fugle i en kvadratkilometer på 10 minutter. Har vi der set 37 lunder, har der simpelthen været 37 lunder pr. kvadratkilometer i dette havområde på dén dag. Sådan får vi mål for fugletætheden, der let kan sammenlignes mellem forskellige områder og sæsoner.

Skibet havde plads til 20-30 mand, så 3 fuglefolk og en 4-mands besætning kunne sagtens være der. Om aftenen hentede vi skipper, maskinmester og Peter student, samt vores irske observatør Ciarán, alle ankommet fra Tórshavn. Ireren fandt vi let, med sit lange hår og skæg lignede han bestemt ingen færing, men besætningsmedlemmerne og Peter student var nogle forfærdelige dødbidere at se til. Færingerne forsvandt hurtigt i skibets køjer, mens Ciarán fandt en dunk whisky frem og snakken gik.

Før oliejagten

Dagen efter tog vi på havet og besætningen viste sig anderledes munter og frisk. Det viste sig, at de simpelthen havde været døden nær af tømmermænd efter Olavfesten. Vi dampede så vestpå fra Suderø og rendte ind i imponerende mængder af lunder, så vi fik travlt med at skrive ned. Tæthederne vi fandt den dag, var de højeste, vi nogen sinde havde set for lunder. Sidst på dagen sejlede vi mod øst ind mod øerne igen og kom helt ind under de imponerende fjelde ved Sandø.

De næste par dage var det tåget, så optællinger var udelukket. Vi lå i Tórshavn og fik snakket med chefen for Fiskerilaboratoriet, som vi jo arbejder for, og navnlig med den lokale fuglebiolog Bergur Olsen, uden hvem undersøgelsen ikke var blevet til noget. Det hele skyldes de lovende geologiske fund, der er gjort i havet omkring Færøerne de sidste par år. Der skal snart laves prøveboringer efter olie, og så skal man i forvejen kende til udbredelsen af sårbare koncentrationer af havfugle. Dem skulle vi finde, det var selve formålet med vores kortlægning af havfuglene. Vi skulle også have flere færøske studerende med og

fik en ny med, da vi drog ud igen. Alle vegne i Tórshavn og på Suderø mødte vi ikke andet end venlighed og hjælpsomhed.

På dybt vand

Vi sejlede denne gang mod øst langt ud på dybt vand. Vi så masser af lunder og mallemukker og lidt senere mange små stormsvaler. Studenten havde travlt med at lære alt det nye og skrive fugle ned for sine halvgale rejsekammerater. På et tidspunkt opdagede vi sorte rygfinner langt foran skibet og troede, at nu var der hval. Da vi kom nærmere, kunne vi se, at det var store hajer; brugder, de langsomme kæmper der spiser smådyr nær overfladen. Ikke langt derfra var der dog også nogle spækhuggere. Senere den dag, langt ude på det dybe, så vi store flokke af hvidskævinger, livlige delfiner, som sprang op af vandet rundt omkring skibet.

Nogle dage senere sejlede vi gennem de dybe sunde til op nord for øerne. Fugloy var den sidste ø vi så, da vi sejlede mod øst, og luften var så klar, at vi kunne se den høje klippe næsten 80 kilometer borte. Andre skibe var ikke i syne, så vi var, som vi plejede, alene på havet. Herude så vi store prust forude, og da vi kom nærmere så vi, at det var en flok sejhvaler. Mægtig store dyr, man ikke plejer at se omkring Færøerne. Inde i flokken på 7-8 dyr var der også et par finhvaler, de næststørste dyr i verden. Alle var ganske rolige og lod os komme tæt på.

Ynglekatastrofe for rider

Et par dage senere var vi færdige nord for øerne og sluttede med at sejle tæt forbi Mykines, hvor fugletæthederne fik bragt sveden frem på observatørernes pander. Her var der masser af suler, der fløj frem og tilbage ved kolonien på Mykinesholm. Hvad vi ikke så var rider. Der var ingen på havet, og det virkede uhyggeligt, fordi der normalt yngler omkring 250.000 par på øerne. Det viste sig, at de havde opgivet at yngle omkring den 25. juli og var forsvundet fra kolonierne. Der burde så ligge en god halv million rider til havs, men det gjorde der ikke. Der har været et eller andet helt galt med fødeforsyningen til riderne dette år.

Det næste havneophold varede beklageligt længe før Gud og Voldborg igen lod os tage på havet, og vi kunne sætte kursen mod syd. Nær øerne fandt vi, foruden mange havfugle, en del marsvin og længere ude mange sejhvaler og finhvaler. Et par kaskelotter fik vi også at se foruden mange hvidskævinger. De små stormsvaler var der rigtig mange af, og vi kunne ofte se dem finde føde omkring skibet og ligge lidt på vandet. De har en sommerfugleagtig, flagrende flugt i modsætning til den store stormsvales mere skråpeagtige eller flagermuseagtige flugt. I det dybeste havområde så vi et par døglinger, store grindelignende hvaler. Om aftenen var vi trætte og det blev ikke til meget snak, men vores kønne studine havde tændt Ciaráns interesse, så han prøvede ihærdigt på at få hende til at lære sig at strikke. Det fik han nu ikke meget andet end rå mandfolkelatter ud af...

Ved de danske kyster ses sulerne stort set kun forbitrækkende. Men i kolonierne på Mykines er de så talrige, at de var med til at give observatørerne sved på panden. (Foto: Jørn Skeldahl.)

Skråper og grinder

Livet til søs er jo stærkt præget af rutiner, og vi arbejdede fra 4 morgen til 9 aften med pauser på skift, så hver mand kunne få mulighed for en lur et par gange i løbet af dagen. På den måde kunne vi holde os friske gennem vores 17-timers arbejdsdage.

Længst ude mod sydvest var der flere store stormsvaler end små, og der var mange af dem. De lå ligefrem i flokke rundt omkring, og vi begyndte at se efter grindehvaler, som vi vidste findes i de samme områder. Det varede dog til sidst på dagen, inden vi fandt en flok, men så var der også omkring 500 dyr i den. Det var nu ikke mange flokke vi så af dem i alt, når man tænker på at bestanden i Nordatlanten er på omkring 700.000 dyr og at de ofte ses omkring Færøerne.

Der var også sodfarvede skråper, og 6-7 gange fik vi storskråper at se. Storskråpen er vores allesammens yndlingsfugl, så vi var mægtig glade, da de kom forbi. En af dagene mod sydvest sluttede lidt tidligt, fordi vinden friskede op. Skipper ville hjem til Suderø, og vi sejlede op over Færø Banke på vejen.

Her fik vi ellers travlt, for det viste sig, at det var her, lomvierne lå med deres unger. For et par uger siden var ungerne sprunget ned fra koloniernes redehylder og havde fulgt deres fædre ud på havet. Vi havde ikke fundet ret mange de foregående dage, men her var de altså. Og de var ikke alene; de almindelige skråper var her også, og det i så store tal, at vi ikke kunne følge med på papir, men måtte have gang i diktafonen. Overalt fløj der skråper rundt, og der lå flokke af lomvier på vandet. De flyver jo ingen steder i august, hvor ungerne er for små, og de gamle har fældet svingfjerene. Først i september begynder man at se flyvende lomvier igen.

Grindebøf med god samvittighed

Som skipper havde forudset, friskede vinden voldsomt op, og vi fik en gang bank af bølgerne, inden vi nåede havnen i Tværå.

Her lå vi igen et par dage og ventede på bedre vejr. Arne, vores kok, var så rar at køre rundt med os, så vi fik set meget af øen. Vi så de stejle forbjerge mod vest, det forblæste Akraberg mod syd, og vi så grindedrab i Vaag. Efter grindedrabet gik vi og så nøje på skæremærkerne i dyrene og kunne se, at der i langt de fleste dyr kun var ét mærke. Færingerne fanger omkring 1500 grindehvaler om året, og i hvert fald her var aflivningen dygtigt udført.

Næste aften fik vi grindebøffer og de smagte herligt.

Sammen med os arbejdede iøvrigt også Jens Kristian Kjærgaard og Jes Graugaard med at observere fugle fra færgen Norröna i samme område.

Årets Birdracere satte nye rekorder

Største artstal, 161, blev set nordenfjords. Mest miljøvenlige "race" gennemførtes på Sejerø.

Igen i dette forår kastede konkurrencelystne fuglekiggere over hele Europa sig ud i det årlige Birdrace, hvor opgaven går ud på i løbet af 24 timer at registrere flest arter inden for et på forhånd angivet område.

Som bekendt er Birdrace *ikke* noget DOF-arrangement, men også i år var hovedparten af den snes entusiaster, der udgjorde de i alt 6 hold, at finde blandt DOF's mest aktive artsfræsere, hitjægere eller hvad denne hybrid af sports- og fuglebegejstring nu kaldes.

Flest arter blev opnået af det nordenfjords hold, bestående af Rolf Christensen, Torben Evald, Thomas W. Johansen, Dennis Jürgensen og Jens Lind. På en 380 km lang rute Frederikshavn-Skagen-Frederikshavn-Ulvedyb-Vejlerne-Pandrup blev observeret 161 arter - tre flere end den hidtidige rekord for et Birdrace i Danmark. Næstflest - 153 arter - blev registreret af det hold, der over en 460 km lang rute gennemkrydsede Sønderjylland, inkl. Magisterkogen og Tøndermarsken.

På turene rundt i landet var nogle af de "bedste" arter engsnarre (4 ved Pandrup), hvidvinget terne* (i Sønderjylland), sydlig blåhals* (i Magisterkrogen), odinshane (2 på Feddet ved Præstø og 2 ved Bøtø på Falster) og de to havørneunger på reden ved Bankel Sø.

Blandt andet tilbagelæggelse af store afstande i biler har været emne for den årelange debat for og imod afviklingen af Birdrace. I dette lys må årets pris for den mest miljøvenlige Birdrace-deltagelse så afgjort gå til Erik Christensen, der som et hold på én "gjorde" Sejerø. Biotopens størrelse taget i betragtning må artstallet på 65 siges at være pænt. Og hverken Jordens olieforekomster eller atmosfæren over Sejerø tog nogen skade.

Årets Birdrace udløste iøvrigt også en ny europæisk rekord, sat i Letland med 190 arter på et døgn.

Flere detaljer om Birdrace kan - sammen med et væld af andre informationer - ses på Rolf Christensens hjemmesider med løbende opdaterede nyheder for fuglekiggere:

Adressen er:
http://home5.inet.tele.dk/rolfc/

ravn.-

Handlingsplaner for yderligere ti arter

EU-kommissionen bestiller BirdLife International til at lave Species Action Plans for udsatte arter

EU-kommissionen har indgået kontrakt med BirdLife International om at få udarbejdet internationale såkaldte Species Action Plans for yderligere en gruppe udsatte fuglearter.

Handlingsplanerne udarbejdes med finansiering fra EU's LIFE-fonde på samme måde, som det tidligere er gjort for de arter, der er nævnt i Europarådets oversigt fra 1996 *Globally threatened birds in Europa: Action Plans.*

Handlingsplanerne og eventuelle efterfølgende bestemmelser om beskyttelse og naturforvaltning vil primært omfatte arterne og deres levesteder inden for EU's område. Kommissionen dækker omkring 60% af omkostningerne ved at udarbejde handlingsplanerne, mens resten finansieres af BirdLife partnere og af BirdLife International.

Ifølge den britiske BirdLife partner RSPB's nyhedsbrev *BirdLife in Europe* er det følgende ti arter, som EU-kommissionen nu erkender har behov for særlig opmærksomhed og beskyttelse:

Lannerfalk
Eleonorafalk
Jagtfalk
Ørkenløber
Kamblishøne
Sultanhøne
Topskarv (billedet)
Middelhavsskråpe
(af racen *mauretanicus*)
Rosenterne
Skotsk korsnæb

Som det understreges i BirdLife's meddelelse, er udarbejdelsen af handlingsplaner ikke i sig selv nogen redning for truede dyrearter, men alene et middel til at identificere problemer og måder at løse dem på.

Den globale fuglebeskyttelsesorganisation efterlyser langt større vilje hos de europæiske regeringer til at føre de foranstaltninger ud i livet, som i forvejen er indeholdt i de i alt 31 handlingsplaner, der er udarbejdet indtil nu.

ravn.-